

dr Marta Kolendowska-Matejczuk, załącznik nr 2 do wniosku o przeprowadzenie postępowania habilitacyjnego w dziedzinie nauk prawnych w dyscyplinie prawo – autoreferat w języku polskim

Na podstawie art. 179 ust. 2 ustawy z dnia 3 lipca 2018 r. Przepisy wprowadzające ustawę – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz.U.2018.1669) w zw. z art. 18a ust. 1 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz.U.2017.1789 t.j.) przedkładam niniejszy autoreferat jako załącznik do wniosku z dnia 21 listopada 2018 r. o przeprowadzenie postępowania habilitacyjnego w dziedzinie nauk prawnych w dyscyplinie prawo.

AUTOREFERAT

1. Imię i nazwisko:

Marta Kolendowska-Matejczuk

2. Posiadane dyplomy, stopnie naukowe oraz tytułu rozprawy doktorskiej:

- w 2002 r. ukończyłam z wynikiem bardzo dobrym studia magisterskie na kierunku Prawo na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Rzeszowskiego i uzyskałam tytuł magistra prawa. Pracę magisterską na temat: *Akt oskarżenia* obroniłam pod kierunkiem naukowym prof. dr hab. Zbigniewa Sobolewskiego.
- w latach 2003-2008 odbywałam interdyscyplinarne studia doktoranckie w Instytucie Europeistyki Uniwersytetu Jagiellońskiego (Wydział Studiów Międzynarodowych i Politycznych UJ).
- w 2008 r. otrzymałam stopień doktora nauk humanistycznych w zakresie nauk o polityce. Tytuł rozprawy doktorskiej: *Europejski Trybunał Praw Człowieka a polski system wymiaru sprawiedliwości*. Rozprawa przygotowana pod opieką naukową prof. nadzw. dr hab. Bogusławy Bednarczyk. Recenzentami rozprawy byli: prof. dr hab. Halina Zięba-Załucka oraz prof. dr hab. Michał Chorośnicki.
- w 2003 r. ukończyłam z wynikiem bardzo dobrym studia podyplomowe z zakresu Wiedzy o Integracji Europejskiej (Instytut Nauk Politycznych i Stosunków Międzynarodowych Uniwersytetu Jagiellońskiego).

- w latach 2003-2006 odbyłam w Okręgowej Radzie Adwokackiej w Rzeszowie aplikację adwokacką, zakończoną w 2006 r. egzaminem adwokackim złożonym z wynikiem bardzo dobrym (obecnie: członkini Izby Adwokackiej w Warszawie, z racji zatrudnienia w instytucji państwowej posiadam bierny wpis).

3. Informacje o dotychczasowym zatrudnieniu:

A) W jednostkach badawczych:

- od 2009 r. do chwili obecnej zatrudniona jestem jako adiunkt w Katedrze Prawa Międzynarodowego, Europejskiej Wyższej Szkoły Prawa i Administracji w Warszawie, gdzie prowadzę wykłady i ćwiczenia, a także grupy seminaryjne z zakresu prawa międzynarodowego i prawa europejskiego.
- w 2009 r. prowadziłam na Uniwersytecie Warszawskim Wydziale Dziennikarstwa i Nauk Politycznych (Katedra Europeistyki) konwersatorium: *System ochrony praw człowieka w Unii Europejskiej*.
- w 2009 r. prowadziłam w Krakowskiej Akademii im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego Wydziale Stosunków Międzynarodowych wykład monograficzny: *Polska przed Europejskim Trybunałem Praw Człowieka*.
- w latach 2005-2007 prowadziłam w Wyższej Szkole Inżynieryjno-Ekonomicznej w Rzeszowie zajęcia z zakresu prawa cywilnego na kierunku Administracja Publiczna.

B) Pozostałe zatrudnienia:

- od czerwca 2007 r. do chwili obecnej zatrudniona jestem w Biurze Rzecznika Praw Obywatelskich – do 2012 r. na stanowisku głównego specjalisty, a od 2012 r. do chwili obecnej na stanowisku Zastępcy Dyrektora Zespołu Prawa Karnego.
- od marca 2003 r. do maja 2007 r. pracowałam w kancelarii adwokackiej.

4. Wskazanie osiągnięcia, o którym mowa w art. 16 ust 1 i 2 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz.U.2017.1789 t.j.):

A) Tytuł osiągnięcia naukowego:

Zaskarżalność rozstrzygnięć incydentalnych uregulowanych w Kodeksie postępowania karnego w świetle standardów konstytucyjnych. Rozważania systemowe.

B) Dane bibliograficzne:

autor: Marta Kolendowska-Matejczuk, rok wydania: 2018, wydawca: Europejska Wyższa Szkoła Prawa i Administracji, nr ISBN: 978-83-65581-22-8 (oprawa miękka); 978-83-65581-23-5 (oprawa twarda); 978-83-65581-24-2 (e-book), liczba stron: 484, recenzent wydawniczy: dr hab. Szymon Pawelec.

C) Omówienie celu naukowego osiągnięcia:

Uzasadnienie wyboru tematu, cel oraz założenia badawcze rozprawy

Wśród wszystkich gałęzi rodzimego systemu prawnego, prawo karne ingeruje w sposób najdalej idący w konstytucyjnie chronione prawa i wolności jednostki. Nakłada ono bowiem na jednostki, nieznaną innym gałęziom, obowiązki, których spełnienie niejednokrotnie połączone jest z wkroczeniem w sferę najbardziej wrażliwą, albowiem dotyczącą wolności, czy nietykalności osobistej człowieka. Wysoce represyjny charakter prawa karnego, w tym prawa karnego procesowego, determinuje ciężący na ustawodawcy obowiązek szczególnej dbałości o to, by jednostka biorąca udział w postępowaniu karnym wyposażona została w odpowiednie gwarancje i uprawnienia procesowe. Tak, aby było one postępowaniem sprawiedliwym i rzetelnym.

Na gruncie szeroko pojętego prawa karnego rola ustanowienia odpowiednich trybów i reguł postępowania oraz uprawnień i obowiązków jego uczestników przypadła prawu karnemu procesowemu i w szczególności Kodeksowi postępowania karnego.

Niewątpliwie do katalogu fundamentalnych uprawnień procesowych uczestników postępowania zaliczyć należy konstytucyjnie chronione prawo do zaskarżenia decyzji procesowych. Niezbędne jest zatem ukształtowanie środków proceduralnych w taki sposób, aby umożliwić właściwe zrównoważenie pozycji procesowej wszystkich uczestników postępowania. Odpowiednie ukształtowanie uprawnień stron postępowania determinują także inne względy. Ustawodawca musi wziąć pod uwagę bowiem także ogólne cele postępowania

i inne wartości, wyważając przy tym kolidujące interesy. Odpowiednie wyważenie tych wartości stanowi wielkie wyzwanie dla ustawodawcy oraz organów stosujących prawo.

W procesie karnym zapadają nie tylko rozstrzygnięcia kończące postępowanie w sprawie, ale także rozstrzygnięcia incydentalne. Rozstrzygnięcia te określane są w literaturze jako „wpadkowe”, gdyż odnoszą się do kwestii ubocznych w stosunku do głównego nurtu postępowania i wydawać by się mogło, że ich rola nie jest aż tak istotna, jak tych decyzji procesowych, które dotyczą głównego przedmiotu postępowania. Niemniej jednak, wbrew tej pozornej „uboczności”, postępowania incydentalne niejednokrotnie ingerują w prawa i wolności jednostki, wywierają bezpośredni wpływ na tok postępowania zasadniczego, nierzadko przesądzając o jego końcowym wyniku.

Zagwarantowanie skutecznego modelu zaskarżalności decyzji procesowych obejmować winno zatem również rozstrzygnięcia incydentalne. To właśnie kapitalna waga problematyki zaskarżalności rozstrzygnięć incydentalnych w pierwszej kolejności przesądziła o uczynieniu jej głównym przedmiotem prowadzonych przeze mnie badań.

Ponadto, na wybór tematyki zaskarżalności rozstrzygnięć incydentalnych uregulowanych w Kodeksie postępowania karnego w świetle standardów konstytucyjnych złożyło się kilka innych czynników. Należy zaznaczyć, że pomimo doniosłości i znaczenia dla praw uczestników postępowania karnego materii będącej przedmiotem rozprawy, nie była ona, jak dotąd, przedmiotem pogłębionej analizy. Praca wskazana jako osiągnięcie naukowe w rozumieniu art. 16 ust. 2 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz.U.2017.1789 t.j.), stanowi pierwszą w polskiej nauce prawa karnego próbę wszechstronnego i kompleksowego ujęcia wskazanej problematyki w formie monograficznej.

Wiodącym celem naukowym przeprowadzonych badań było spojrzenie na obowiązujący model zaskarżalności postanowień incydentalnych uregulowanych w Kodeksie postępowania karnego, dokonanie kompleksowej i pierwszej w ujęciu monograficznym analizy tego modelu oraz skonfrontowanie go z obowiązującymi standardami konstytucyjnymi. Praca ma na celu: określenie roli Konstytucji w prawie karnym procesowym; przedstawienie konstytucyjnych standardów zaskarżalności rozstrzygnięć incydentalnych; opisanie modelu zaskarżalności tych rozstrzygnięć uregulowanych w Kodeksie postępowania karnego oraz wreszcie, ocenę tego modelu z punktu widzenia

standardów zaskarżalności wynikających z Konstytucji, a w razie stwierdzenia wad systemowych, wypracowanie autorskich założeń modelu.

Celem rozprawy było zatem odwołanie się do ogólnych założeń modelu zaskarżalności rozstrzygnięć incydentalnych zapadających w postępowaniu karnym, aby uzyskać możliwie najpełniejszy obraz powołanej problematyki. Praca w swych założeniach nie ma zatem charakteru komentatorskiego czy sprawozdawczego, a jej podstawą są rozważania natury systemowej i ustrojowej.

Istotne znaczenie dla tak zakreślonego tematu pracy miała w związku z tym perspektywa konstytucyjna. Z jednej strony konieczność uwzględnienia tego aspektu wynikała z faktu, iż ustrojodawca zdecydował się na ogólne zakreślenie ram postępowania sądowego, w tym problematyki zaskarżalności, już na poziomie ustawy zasadniczej. Szerokie uwzględnienie optyki konstytucyjnej było konieczne także ze względu na wysoce represyjny charakter postępowania karnego, ingerującego często w istotę praw i wolności zagwarantowanych właśnie na poziomie ustawy zasadniczej. Konstytucja, zajmując najwyższe miejsce w hierarchii źródeł prawa, oddziałuje na model procesu karnego. Odnosi się w swej treści bowiem do aspektów procesu karnego, przede wszystkim ustanawiając fundamentalne prawa i gwarancje kształtujące pozycję jednostki w procesie karnym (tzw. konstytucjonalizacja prawa karnego procesowego). Jako że praca miała na celu wypracowanie założeń modelowych i systemowych, dla których punktem wyjścia winna być i była ustawa zasadnicza, musiała ona zyskać charakter interdyscyplinarny.

Tak postawiony cel badawczy zdeterminował konieczność zbadania analizowanej problematyki pod kątem bogatego dorobku orzeczniczego Trybunału Konstytucyjnego, odnoszącego się do zagadnień zaskarżalności rozstrzygnięć incydentalnych, a także poglądów przedstawicieli doktryny prezentowanych w tym obszarze. Co istotne, analiza dokonana w tym przedmiocie objęła nie tylko materię dotyczącą prawa karnego, ale również innych gałęzi prawa, tak, by uzyskać najpełniejszy obraz standardów konstytucyjnych determinujących zaskarżalność rozstrzygnięć incydentalnych. Tylko bowiem pełen obraz poglądów Trybunału Konstytucyjnego, ale też przedstawicieli doktryny w powołanym zakresie, stanowić może podstawę do kompleksowej analizy obranego tematu i wypracowania własnych wniosków. Podobna praktyka uwidacznia się w orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego, który badając zgodność z Konstytucją przepisów prawa karnego procesowego, niejednokrotnie sięga w swej argumentacji do poglądów wypowiedzianych na gruncie innych procedur. Orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego w omawianej materii cechuje niekiedy jednak rozbieżność, co

przekłada się również na niejednorodność poglądów wypowiedzianych przez przedstawicieli doktryny. Praca miała na celu wykazanie tych rozbieżności i wypracowanie własnych poglądów w tym przedmiocie, tak, by ostatecznie określić istotę standardów konstytucyjnych w analizowanym zakresie.

Dokonana analiza konstytucyjnych podwalin zaskarżalności pozwoliła następnie na przedstawienie kompleksowych wniosków dotyczących problematyki zaskarżalności rozstrzygnięć incydentalnych uregulowanych w Kodeksie postępowania karnego – zarówno w aspekcie *de lege lata*, jak i *de lege ferenda*.

Podkreślić jednocześnie wypada, że prawo do zaskarżenia może być naruszone zarówno bezpośrednio – poprzez wyłączenie lub ograniczenie środka zaskarżenia – jak i pośrednio, np. poprzez ustanowienie warunków formalnych wniesienia środka zaskarżenia, które w zasadzie unicestwiałyby jego sens lub czyniłyby jego wniesienie nadmiernie utrudnione. Analiza dokonana w pracy skupiła się na tym pierwszym, najdalej idącym aspekcie.

Temat obrany w pracy ma znaczenie nie tylko teoretyczne, ale przede wszystkim praktyczne. Osiągnięcie naukowe stanowi syntezę moich wieloletnich badań, a także jest efektem ponad dziesięcioletniego doświadczenia zawodowego w tym zakresie.

Teza badawcza

Przyjęty przez ustawodawcę model zaskarżalności rozstrzygnięć incydentalnych uregulowanych w Kodeksie postępowania karnego nie spełnia standardów konstytucyjnych i tym samym wymaga podjęcia stosownych działań legislacyjnych zmierzających do dostosowania tego modelu do wymogów wynikających z ustawy zasadniczej.

Metoda i struktura pracy

W aspekcie metodologicznym analiza przeprowadzona w ramach rozprawy oparta została na metodzie dogmatycznej, obejmującej w szczególności analizę i systematykę problematyki zaskarżalności rozstrzygnięć incydentalnych w postępowaniu karnym oraz sformułowanie na tej podstawie wniosków o charakterze autorskim. Z racji tematu, praca w zasadniczej mierze bazuje na orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego, a także na polskojęzycznej literaturze przedmiotu.

O strukturze pracy w dużej mierze przesądziły przyjęte założenia oraz postawione cele naukowe. Rozprawa podzielona została na wstęp, cztery tematycznie powiązane rozdziały oraz zakończenie, przedstawiające wieloaspektowe spojrzenie na problematykę będącą przedmiotem badań.

W ramach zagadnień wstępnych za konieczne uznałam uzasadnienie tematu badawczego oraz określenie jego ogólnych granic przedmiotowo-badawczych. We wstępie skupiłam się przede wszystkim na wykazaniu zasadności i potrzeby przeprowadzenia w niej badań na obrany temat, a także zakresu dokonanych badań. W tej części pracy następuje także uzasadnienie struktury pracy oraz metody badawczej, a także szeroko omówionego kontekstu konstytucyjnego jako punktu wyjścia dla analizy problematyki rozstrzygnięć incydentalnych w postępowaniu karnym. Wykazano, że skoro to ustawa zasadnicza w pierwszej kolejności wyznacza kontury modelu zaskarżania rozstrzygnięć, w tym o charakterze incydentalnym, to punktem wyjścia dla rozważań podjętych w ramach rozprawy powinna być szczegółowa analiza zarówno uregulowań konstytucyjnych, jak też wypracowanego na ich tle bogatego orzecznictwa Trybunału Konstytucyjnego w przedmiotowej materii.

Rozdział pierwszy rozprawy poświęcony został roli i znaczeniu Konstytucji w procesie kształtowania modelu zaskarżalności rozstrzygnięć incydentalnych w postępowaniu karnym. Za konieczne dla wszechstronnej analizy, w pierwszej kolejności, uznałam dokonanie ogólnej charakterystyki polskiego procesu karnego ze szczególnym uwzględnieniem postępowań incydentalnych. W ramach tej części rozprawy skupiłam się na zagadnieniach wprowadzających do tematyki pracy i zarazem fundamentalnych z perspektywy modelu zaskarżalności rozstrzygnięć incydentalnych postępowania karnego, takich jak: funkcje i cele procesu karnego; rola Konstytucji w procesie karnym i problem jej bezpośredniego stosowania; czy zjawisko multicytryczności prawa karnego. W tej części wypracowana została własna definicja rozstrzygnięć incydentalnych, bazująca na dotychczasowych definicjach prezentowanych w doktrynie, a ponadto omówione zostały skutki wyroków zakresowych dotyczące pominięć ustawodawczych jako mających szczególne znaczenie dla zaskarżalności rozstrzygnięć incydentalnych, zwłaszcza w kontekście nieuwzględnienia przez ustawodawcę ustaleń Trybunału Konstytucyjnego dokonanych w wyroku, w którym została stwierdzona niezgodność pominięcia ustawodawczego z Konstytucją. W ramach pierwszego rozdziału pracy szczególną uwagę poświęcono także ustaleniom katalogu reguł rzetelnego postępowania oraz definicji prawa do sprawiedliwego rozpatrzenia sprawy, co z kolei

umożliwiło w konsekwencji wykazanie roli, jaką odgrywa w tym zakresie zaskarżalność rozstrzygnięć incydentalnych.

W rozdziale drugim nastąpiła analiza problematyki zaskarżalności rozstrzygnięć incydentalnych w kontekście konstytucyjnego prawa do sądu. Szczegółowo omówione zostały istota prawa sądu, w tym rola, pojęcie i atrybuty sądu oraz zakres podmiotowy i przedmiotowy art. 45 ust. 1 Konstytucji. Za konieczne dla dalszej analizy uznano także omówienie pojęcia sprawy, problematyki sprawiedliwości proceduralnej, a także prawa do sprawiedliwej procedury. W tym kontekście analizie poddane zostały wybrane orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego odnoszące się do pojęcia sprawy oraz sprawiedliwej procedury na gruncie art. 45 ust. 1 Konstytucji w odniesieniu do rozstrzygnięć incydentalnych. Dalszą część rozdziału drugiego dotyczy art. 77 ust. 2 Konstytucji (zakaz zamykania drogi sądowej). Wyeksponowano wyjątkowe znaczenie tego uregulowania w projektowaniu założeń modelu zaskarżalności rozstrzygnięć incydentalnych podejmowanych przez organy pozasądowe, w tym przez organy prowadzące postępowanie karne przygotowawcze. Powyższe pozwoliło na wypracowanie w ramach rozdziału drugiego odpowiedzi na pytanie, czy i pod jakimi warunkami dopuszczalne jest wyłączenie sądowej kontroli takich rozstrzygnięć. Rozdział drugi zawiera wreszcie obszerną analizę przesłanek dopuszczających ograniczenia prawa do sądu, które dodatkowo zestawiono z zakazem zamykania drogi sądowej (art. 77 ust. 2 Konstytucji).

W rozdziale trzecim dokonano szczegółowej analizy konstytucyjnego standardu zaskarżalności (art. 78 Konstytucji), w tym objaśniono jego istotę i określono jego granice podmiotowe oraz przedmiotowe. W dalszej części rozdziału trzeciego omówiono wyjątki od zasady zaskarżalności oraz zestawiono uregulowania z art. 78 Konstytucji z art. 45 i art. 176 Konstytucji. Analiza przeprowadzona w tej części pracy miała na celu wypracowanie wniosków stanowiących odpowiedź na podstawowe z perspektywy tematu pracy pytania, w tym: które rozstrzygnięcia incydentalne podlegają lub winny podlegać zaskarżeniu; które elementy modelu zaskarżalności rozstrzygnięć incydentalnych należy uznać za konstytucyjne; jakie są dopuszczalne ograniczenia i wyjątki od zaskarżalności w tym przedmiocie. Nie bez znaczenia w tym kontekście pozostają również kwestie dotyczące definiowania użytego w art. 78 Konstytucji pojęcia „pierwszej instancji” i następstw, jakie mogą one wywoływać z perspektywy zasady zaskarżalności, również w zakresie rozstrzygnięć wydawanych na gruncie Kodeksu postępowania karnego. Szczególne miejsce w ramach rozdziału trzeciego poświęcone zostało zagadnieniom związanym z relacją, jaka

zachodzi pomiędzy art. 78 i art. 176 ust. 1 Konstytucji. Pozwoliło to na dokonanie oceny konstytucyjnych podstaw rozróżniania zaskarżalności od instancyjności w odniesieniu do rozstrzygnięć incydentalnych. Wypracowanie wniosków w tym zakresie umożliwiło z kolei wybór dopuszczalnego i zarazem optymalnego pod kątem efektywności trybu zaskarżenia pomiędzy modelem dewolutywnym a poziomym.

Wreszcie krajowe standardy zaskarżalności rozstrzygnięć incydentalnych zostały poddane ocenie przez pryzmat obowiązujących w tym zakresie regulacji międzynarodowych. Zagadnienia prawnoporównawcze dotyczące standardów konstytucyjnych z art. 45 ust. 1 i art. 77 ust. 2 oraz z art. 78 i art. 176 ust. 1 Konstytucji i wiążących norm prawa międzynarodowego w zakresie zaskarżalności rozstrzygnięć incydentalnych – z racji tematu pracy, przedstawione zostały jedynie poglądowo (odpowiednio części końcowe rozdziału II i III pracy).

Rozdział czwarty rozprawy poświęcony został analizie przyjętego w Kodeksie postępowania karnego modelu zaskarżania rozstrzygnięć incydentalnych. Następnie specyfika obranej problematyki badawczej spowodowała konieczność skonfrontowania tego modelu z ustalonymi w poprzednich częściach pracy standardami konstytucyjnymi z zakresu analizowanej materii. Ponadto w części tej dokonano analizy orzeczeń Trybunału Konstytucyjnego zapadłych w okresie od dnia 1 września 1998 r. (tj. od dnia wejścia w życie obowiązującego Kodeksu postępowania karnego) do dnia 1 września 2018 r. (tj. dnia stanu prawnego pracy), w sprawach dotyczących problematyki braku zaskarżalności (bądź braku sądowej kontroli) rozstrzygnięć incydentalnych uregulowanych w Kodeksie postępowania karnego. W związku z powyższym w rozdziale tym zgłoszonych zostało jedenaście fundamentalnych dla omawianej problematyki orzeczeń Trybunału Konstytucyjnego. To, w połączeniu z analizą uregulowań kodeksowych, pozwoliło na sformułowanie wniosków *de lege lata* dotyczących zgodności modelu zaskarżalności ze standardami konstytucyjnymi. Istotne miejsce poświęcono także opracowaniu i uzasadnieniu wniosków o charakterze *de lege ferenda*, mogących potencjalnie stanowić środek zaradczy dla wykazanych w ramach przeprowadzonej analizy wad obowiązującego modelu zaskarżalności.

Wnioski

Proces podejmowania wiążących jednostki decyzji zawsze obarczony jest ryzykiem powzięcia błędnego rozstrzygnięcia. Skutki błędnych decyzji władczych, co oczywiste,

są niepożądane bez względu na materię, jakiej dotyczą. Decyzje podejmowane na gruncie prawa karnego procesowego – ze względu na specyfikę tej wysoce represyjnej dziedziny – zdają się w sposób najdalej idący uderzać w fundamentalne prawa i wolności jednostki. Właśnie z tego powodu wyjątkowo istotne z punktu widzenia standardów państwa prawnego jest zapewnienie każdemu uczestnikowi postępowania adekwatnego prawa do weryfikacji każdego rozstrzygnięcia zapadającego w postępowaniu karnym, które chociażby potencjalnie może mieć wpływ na istotę sprawy, w szczególności, gdy ingeruje w konstytucyjne prawa i wolności.

Zdecydowana większość rozstrzygnięć zapadających w postępowaniu karnym ma charakter subsydiarny w stosunku do głównego przedmiotu postępowania (rozstrzygnięcia incydentalne). Pomimo to ich znaczenie dla postępowania karnego jest fundamentalne z dwóch powodów: po pierwsze często dotyczą one najbardziej podstawowych praw i wolności przysługujących jednostce; po drugie owe decyzje procesowe nierzadko mają, lub mogą mieć, chociażby pośredni wpływ na podjęcie przez sąd ostatecznej decyzji w przedmiocie odpowiedzialności karnej. Możliwość sądowej weryfikacji takich rozstrzygnięć ma na celu przeciwdziałanie pomyłkom i arbitralności w procesie karnym. W tym znaczeniu prawo do zaskarżenia rozstrzygnięć incydentalnych stanowi jedną z fundamentalnych gwarancji rzetelnego procesu i determinuje sprawiedliwość proceduralną, niewątpliwie należące do istoty konstytucyjnego prawa do sądu.

Tymczasem analiza dokonana w niniejszej pracy wykazała, że model zaskarżania rozstrzygnięć incydentalnych uregulowanych w Kodeksie postępowania karnego charakteryzuje daleko posunięta niejednorodność, która ujawnia się w przyjętych przez ustawodawcę odmiennych rozwiązaniach w zakresie: trybów zaskarżenia – ustawodawca przyjmuje bądź to instancję poziomą, bądź też instancję pionową w zaskarżeniu poszczególnych rozstrzygnięć incydentalnych; właściwości organów, które upoważnione są do rozpoznawania zażaleń w tym przedmiocie – ustawodawca czyni właściwym do rozpoznania zażaleń sąd – niekiedy jako organ jednoosobowy, niekiedy kolegialny, a w niektórych przypadkach prokuratora; terminów do wniesienia i rozpoznania zażalenia na rozstrzygnięcia incydentalne – regułą jest 7-dniowy termin do wniesienia zażalenia i w zasadzie brak przypisanego terminu do rozpoznania zażalenia, od których to reguł ustawodawca wprowadza wyjątki.

Co więcej, owa niejednorodność przyjętych przez ustawodawcę rozwiązań nie zawsze wydaje się przemyślana oraz uzasadniona w kontekście standardów konstytucyjnych,

rozwinętych w bogatym orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego, dotyczącym problematyki zaskarżania rozstrzygnięć incydentalnych.

Odnieść można wrażenie, że w pewnym zakresie, model zaskarżalności rozstrzygnięć incydentalnych przyjęty przez ustawodawcę na gruncie Kodeksu postępowania karnego cechuje stan „iluzji konstytucyjności”. Co jakiś czas model ten chwieje się w następstwie wyroków Trybunału Konstytucyjnego, zapadających w odniesieniu do przepisów wyznaczających jego kontury i założenia. W następstwie tych wyroków ustawodawca dokonuje punktowych zmian Kodeksu postępowania karnego, które mają urzeczywistniać standardy konstytucyjne w praktyce. Jednocześnie, jak wykazała analiza dokonana w omawianej rozprawie, brak jest skutecznego monitoringu prowadzonego przez ustawodawcę spraw zawisłych przed Trybunałem Konstytucyjnym, a także wyroków Trybunału, które mogą mieć wpływ nie tylko na przedmiot sprawy, ale także pośrednio na przepisy uregulowane w Kodeksie postępowania karnego. Problem zgodności z Konstytucją poszczególnych rozwiązań składających się na model zaskarżalności rozstrzygnięć incydentalnych uregulowanych w Kodeksie postępowania karnego jest nadal aktualny, albowiem ustawodawca w dalszym ciągu przewiduje w systemie prawa karnego rozwiązania, które zdają się być sprzeczne ze standardami konstytucyjnymi. Egzemplifikacją może być chociażby mechanizm zaskarżenia niektórych rozstrzygnięć incydentalnych do prokuratora nadzrędnego, z wyłączeniem ich sądowej kontroli, pomimo że pozasądowy mechanizm kontroli rozstrzygnięć incydentalnych, które wkraczają w prawa i wolności jednostki, kontestowany jest w orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego. Ponadto ustawodawca karny przewidział całą grupę rozstrzygnięć incydentalnych, które w ogóle nie są zaskarżalne, pomimo że częstokroć rozstrzygnięcia te ingerują w prawa i wolności jednostek, a niejednokrotnie dodatkowo mają znaczenie z perspektywy całego postępowania karnego. Przykłady takich rozstrzygnięć wraz ze wskazaniem praw i wolności, w jakie ingerują, przedstawione zostały w rozdziale czwartym pracy.

Podkreślić następnie należy, że dokonana w pracy analiza uprawnia do stwierdzenia, że wyłączenia w zakresie prawa do zaskarżenia rozstrzygnięć incydentalnych w zasadniczej mierze motywowane są chęcią zapewnienia sprawności i szybkości postępowania. Tymczasem, jak wskazuje Trybunał Konstytucyjny w swoim orzecznictwie, szybkość postępowania nie może być argumentem za ograniczeniem prawa do zaskarżenia, albowiem nie jest ona wartością, na rzecz której można poświęcić ochronę praw podmiotowych. O ile wprowadzone w poszczególnych uregulowaniach wyłączenia zaskarżalności mogą być

uznane za przydatne do osiągnięcia efektywności, sprawności czy szybkości procesu karnego przed sądem, o tyle, w większości przypadków, nie spełniają one, zarówno przesłanki konieczności, jak i proporcjonalności *sensu stricto*. Dodatkowo ustawodawca, wypełniając kontury modelu zaskarżalności rozstrzygnięć incydentalnych, niejednokrotnie doprowadza do niespójności, nie tylko w ramach samego Kodeksu postępowania karnego, ale także pomiędzy poszczególnymi systemami prawa, przyznając w jednej gałęzi prawa możliwość zaskarżenia konkretnych rozstrzygnięć incydentalnych, wyłączając jednocześnie taką możliwość w innej gałęzi. Powyższy stan wywołuje tym samym poczucie nierówności i niesprawiedliwości pomiędzy uczestnikami poszczególnych procedur.

Przyznać jednocześnie należy, że zbudowanie idealnego modelu zaskarżalności rozstrzygnięć incydentalnych uregulowanych na gruncie Kodeksu postępowania karnego, nie jest zadaniem łatwym z kilku zasadniczych powodów. Po pierwsze, wymaga wyważenia wartości i dojścia do trudnego do osiągnięcia w praktyce kompromisu pomiędzy koniecznością przyznania odpowiednich środków zaskarżenia, celem zrównoważenia pozycji procesowej uczestników postępowania, a obowiązkiem ustawodawcy zagwarantowania realizacji celów postępowania, jak również także innych wartości, takich jak sprawność postępowania.

Po drugie, trudności związane z należyтым wypełnieniem tego zadania i odpowiednim wyważeniem wyżej wymienionych wartości pojawiają się już z samego braku jednego modelu zaskarżalności, który mógłby posłużyć ustawodawcy, jako wzór w procesie stanowienia prawa, w tym w zakresie kształtowania reguł postępowania odwoławczego. Zresztą wypracowanie takiego jednego modelu, adekwatnego do specyfiki poszczególnych procedur, nie jest możliwe. Standardy konstytucyjne wyznaczają jednak zasady o charakterze generalnym dotyczące wszystkich postępowań sądowych i pozasądowych, na które ustawodawca winien szczególnie baczyć, stanowiąc o zasadzie zaskarżalności rozstrzygnięć incydentalnych, by nie narazić się na zarzut naruszenia w tym zakresie Konstytucji. Przyznać jednak wypada, że określając owe ogólne standardy zaskarżalności Trybunał Konstytucyjny, o czym była już mowa powyżej, popada niekiedy w rozbieżności w linii orzeczniczej. Ujawniają się one przykładowo w określeniu istoty i zakresu przedmiotowego praw wynikających z art. 45 ust.1 Konstytucji (np. czy zaskarżalność stanowi komponent tego prawa), art. 77 ust. 2 Konstytucji (w tym, czy przepis ten dotyczy wszelkich praw i wolności, czy tylko tych ujętych w Konstytucji), art. 78 Konstytucji (gdzie dobitym przykładem jest rozbieżna w orzecznictwie definicja użytego w nim określenia „pierwszej instancji”) i art. 176

ust. 1 Konstytucji (w tym, czy ma on zastosowanie również do rozstrzygnięć wypadkowych), a także wzajemnej relacji wskazanych wzorców konstytucyjnych (o czym szeroko jest mowa w rozdziałach II i III rozprawy), co istotnie przekłada się na kształtowanie konturów modelu zaskarżalności rozstrzygnięć incydentalnych uregulowanych również w Kodeksie postępowania karnego. Pewnym remedium na powyższe, mógłby się okazać postulat ograniczenia możliwości odstąpienia od poglądu Trybunału Konstytucyjnego we wszystkich wypadkach jedynie przez pełny skład, bez względu na obsadę Trybunału w postępowaniu, w którym zapadło orzeczenie zawierające pogląd, od którego Trybunał zamierza odstąpić.

Ponadto trudności w konstruowaniu modelu zaskarżalności wynikać mogą z rozproszonego i niejednolitego charakteru rozstrzygnięć incydentalnych, a także z braku wypracowanego, jednolitego katalogu „praw, wolności i obowiązków” jednostek, na które ustawodawca winien zważać, stanowiąc ramy tego modelu, czy wreszcie z braku zamkniętego katalogu wyjątków od prawa do zaskarżenia. Odnosząc się do ostatniego ze wskazanych problemów, podkreślić należy, że powyższe nie oznacza jednak, że ustawodawca, w kreowaniu takich wyjątków, ma nieograniczoną swobodę. Jak bowiem dowiodła analiza orzecznictwa Trybunału Konstytucyjnego dokonana w niniejszej rozprawie, wyjątki od zasady zaskarżalności nie mogą prowadzić do naruszenia innych norm konstytucyjnych, a tym bardziej całkowicie przekreślać samej zasady ogólnej, a każde odstępstwo od reguły wyznaczonej w art. 78 Konstytucji musi być spowodowane szczególnymi okolicznościami, które usprawiedliwiałyby pozbawienie strony postępowania środka odwoławczego. Limitowanie, czy ograniczanie środków zaskarżenia, winno odbywać się w poszanowaniu przesłanek wynikających z art. 31 ust. 3 Konstytucji, a zatem również zważywszy na ich proporcjonalność. W dominującej linii orzeczniczej Trybunału Konstytucyjnego, uzasadnieniem takiego wyjątku nie może być zasadniczo efektywność i szybkość postępowania i pogląd ten pozostaje aktualny również na gruncie procedury karnej, w tym w zakresie rozstrzygnięć incydentalnych. Przeciwny pogląd mógłby doprowadzić do założenia, że jakkolwiek rozstrzygnięcie wydane jest sprawnie i szybko, jednak niekoniecznie jest ono sprawiedliwe. Powyższe nie oznacza, że ustawodawca ma multiplikować w nieskończoność system środków zaskarżenia, albowiem i to w efekcie przekreśli istotę i cel postępowania. Ważenie tych wartości nie może jednak *a priori* zakładać, że efektywność i szybkość postępowania stoją ponad prawem do zaskarżenia. Ustawodawca winien umiejętnie określać kształt danej procedury – tak, by w efekcie zasada sprawiedliwości, w tym prawo do sprawiedliwego orzeczenia nie zostały przekreślone. Jak wykazała analiza orzecznictwa

Trybunału Konstytucyjnego dokonana w niniejszej pracy, wyłączenie prawa do zaskarżalności nie jest skuteczną metodą dojścia do tego niełatwego kompromisu ważenia ww. wartości. Naraża bowiem ustawodawcę na zarzut naruszenia Konstytucji.

Suma powyższych argumentów, które szczegółowo rozwinięte zostały w rozprawie, doprowadziła do wniosku, że istnieje potrzeba zrewidowania i określenia odmiennych od przyjętych przez ustawodawcę założeń modelu zaskarżalności rozstrzygnięć incydentalnych uregulowanych na gruncie Kodeksu postępowania karnego – tak, by czyniły one zadość standardom konstytucyjnym, a zmiany w tym zakresie, uprzedziły naruszenia praw i wolności uczestników postępowania karnego, a w efekcie konieczność wytoczenia kolejnych spraw w tym zakresie przed Trybunałem Konstytucyjnym.

Zaproponowany w rozprawie model zaskarżalności rozstrzygnięć uregulowanych w Kodeksie postępowania karnego, w oparciu o skatalogowane i wypracowane standardy konstytucyjne odnoszące się do przedmiotowej materii, zakłada w szczególności postulat: wprowadzenia zaskarżalności do sądu rozstrzygnięć incydentalnych zapadających w postępowaniu przygotowawczym, które ingerują w konstytucyjnie chronione prawa i wolności jednostek; objęcia prawem do zaskarżenia rozstrzygnięć sądowych pierwszoinstancyjnych, jeśli ingerują w prawa, wolności i/lub obowiązki jednostki, zwłaszcza, jeśli mogą mieć istotny wpływ na rozstrzygnięcie co do istoty sprawy; objęcia prawem do zaskarżenia rozstrzygnięć incydentalnych – *per analogiam*, tych które są lub winny być zaskarżalne w pierwszej instancji (zgodnie z postulatami *de lege ferenda* wypracowanymi w rozprawie) – wydanych przez sąd odwoławczy (z wyłączeniem jednak rozstrzygnięć wydawanych przez Sąd Najwyższy), ale orzekający po raz pierwszy w tym przedmiocie. Jednocześnie, przy założeniach proponowanego modelu zaskarżania rozstrzygnięć incydentalnych, rozszerzających w swej istocie reguły zaskarżania tych rozstrzygnięć, w pracy przewidziane i zaproponowane zostały rozwiązania, które stanowią mają mechanizm zabezpieczający sprawny tok postępowania. Ponadto, skatalogowane zostały grupy wyjątków od prawa do zaskarżalności rozstrzygnięć incydentalnych uregulowanych w Kodeksie postępowania karnego, które mogłyby być dopuszczalne w świetle ustawy zasadniczej. Poszczególne założenia modelowe w tym zakresie znajdują swoje szczegółowe rozwinięcie i uzasadnienie w omawianej rozprawie.

5. Omówienie pozostałych osiągnięć naukowo-badawczych:

A) Omówienie dorobku naukowego – obszary badawcze w aktywności naukowej:

Na mój dorobek naukowo-badawczy składa się 50 publikacji, z czego 5 powstało przed uzyskaniem stopnia doktora, bądź też jest efektem badań przeprowadzonych w pracy doktorskiej, natomiast 45 publikacji opracowanych zostało po uzyskaniu stopnia doktora.

Na tę liczbę składają się 2 monografie (w tym monografia będąca podstawą omówienia osiągnięcia naukowo-badawczego oraz wydana w 2013 r. monografia *Konstytucyjne prawo do obrony w działalności Rzecznika Praw Obywatelskich*), 9 opracowań w publikacjach zbiorowych, 21 artykułów, 11 glos, 1 opublikowana recenzja, 1 opracowanie w monografii o charakterze popularyzatorskim, w tym 6 z tych opracowań powstało przy moim współautorstwie. Ponadto jestem współredaktorką 3 monografii pokonferencyjnych, a także redaktorką podręcznika akademickiego. Wykaz opublikowanych prac naukowych stanowi załącznik nr 4.

Po uzyskaniu stopnia doktora moja działalność naukowa skoncentrowała się wokół trzech dziedzin prawa, tj. prawa karnego, konstytucyjnego i międzynarodowego. Dorobek naukowy po uzyskaniu stopnia doktora stanowi sumę wypadkową problematyki wywodzących się z ww. dziedzin prawa, a także moich doświadczeń zawodowych. Trzonem moich zainteresowań naukowych jest prawo karne, przede wszystkim procesowe, w zakresie jego zgodności ze standardami konstytucyjnymi i międzynarodowymi, o czym świadczy profil moich publikacji. Moje zainteresowania naukowe ogniskują się wokół trzech podstawowych obszarów tematycznych.

I. Na pierwszy plan wysuwają się zagadnienia związane z problematyką dotyczącą gwarancji procesowych uczestników postępowania karnego.

Szczególnie istotne w tym zakresie są moje badania poświęcone problematyce prawa do obrony.

Tematyka ta stała się przedmiotem projektu badawczego, jaki przeprowadziłam w Biurze Rzecznika Praw Obywatelskich, zwieńczonego monografią:

- *Konstytucyjne prawo do obrony w działalności Rzecznika Praw Obywatelskich*, liczącą 247 stron i wydaną w 2013 r. przez Biuro Rzecznika Praw Obywatelskich. Uzupełnieniem powyższej monografii o dane za 2013 r. była publikacja *Działania*

Rzecznika Praw Obywatelskich na rzecz prawa do obrony (s. 40-48), stanowiąca rozdział w monografii pokonferencyjnej *Prawo do obrony w postępowaniu penalnym. Wybrane aspekty*, której byłam współredaktorką wraz z K. Szwarec (wyd. Biuro Rzecznika Praw Obywatelskich, Warszawa 2014 r.).

Ponadto prawu do obrony poświęcony został cykl artykułów naukowych, w których prezentowałam wnioski *de lege lata* i *de lege ferenda*, w zakresie poszczególnych rozwiązań odnoszących się do konstytucyjnie chronionego prawa do obrony, do których zaliczyć należy następujące pozycje:

- *Istota prawa do pomocy prawnej dla osoby zatrzymanej procesowo* (s. 45-55, współautorstwo z P. Tarwackim), publ. *Palestra* z 2013 r., w której przedstawione zostały zagadnienia związane z brakiem skutecznego dostępu zatrzymanego do pomocy prawnej z urzędu;
- *Ustanawianie obrońcy z urzędu w ramach tzw. prawa ubogich w procedurze karnej. Uwagi w świetle wyroku Trybunału Konstytucyjnego w sprawie K 30/11 oraz zmian prawa, jakie mają wejść w życie z dniem 1 lipca 2015 r.* (s. 53-64), publ. *Palestra* z 2014 r., w której wskazałam na skutki wyroku Trybunału Konstytucyjnego odnoszącego się do problematyki braku zaskarżalności rozstrzygnięć w zakresie ustanowienia obrońcy z urzędu i jego cofnięcia, także w kontekście planowanych przez ustawodawcę zmian procedury karnej oraz zaproponowałam rozwiązania legislacyjne, które mogłyby stanowić skuteczne wykonanie przez ustawodawcę powołanego wyroku;
- *Prawo skazanego do sądu i obrony na etapie zarządzania wykonania kary pozbawienia wolności warunkowo zawieszanej* (s. 47-61), publ. *Przegląd Więziennictwa Polskiego* z 2014 r., w której wskazywałam na niekorzystne na przestrzeni lat zmiany przepisów ingerujących w prawo do sądu i prawo do obrony skazanego i akcentowałam potrzebę zmian w tym zakresie;
- *Prawo zatrzymanego do milczenia*, publ. *Państwo i Prawo* z 2015 r., (s. 70-83; współautorstwo z M. Warchołem), w której przedstawione zostały zagadnienia związane z prawem do obrony na wczesnych etapach sprawy karnej, w tym w ujęciu prawnoporównawczym;
- *Brak możliwości przedłużenia terminu do wniesienia apelacji w postępowaniu karnym jako naruszenie standardów rzetelnego procesu* (s. 30-39), publ. *Forum Prawnicze* z

2016 r., w której poparłam postulaty przedłużenia terminu do wniesienia apelacji w sprawach karnych szczególnie zawiłych i zaproponowałam rozwiązania legislacyjne, które mogłyby stanowić rozwiązanie wskazanego w publikacji problemu.

Problematyce prawa do obrony poświęcone zostały ponadto następujące glosy:

- *Glosa do postanowienia Sądu Najwyższego – Izba Karna z dnia 23 marca 2011 r., sygn. akt I KZP 1/11 (s. 126-132), która ukazała się w 2011 r. w Palestrze, dotycząca problematyki wysokości kosztów procesu zasądzonych w razie uniewinnienia oskarżonego lub umorzenia postępowania;*
- *Glosa do postanowienia Sądu Najwyższego – Izba Karna z dnia 22 stycznia 2015 r., sygn. III KK 399/14 (s. 70-78), która ukazała się w 2016 r. w Orzecznictwie Sądów Polskich, dotycząca problematyki zasad zwrotu wydatków poniesionych w sprawie w związku z ustanowieniem obrońcy z wyboru;*
- *Glosa do uchwały składu 7 sędziów Sądu Najwyższego – Izba Karna z dnia 28 stycznia 2016 r., sygn. I KZP 16/15 (s. 637-646), która ukazała się w 2016 r. w Orzecznictwie Sądów Polskich, dotycząca problematyki zasad rozliczenia kosztów procesu w postępowaniu przygotowawczym, w szczególności zasad zwrotu uzasadnionych wydatków poniesionych przez podejrzanego.*

W tym obszarze na uwagę zasługują ponadto publikacje poświęcone zagadnieniom dotyczącym uprawnień pokrzywdzonego w procesie karnym. Problematyce tej poświęcone zostały m.in. niżej wskazane opracowania:

- *Ochrona praw ofiar przestępstw z nienawiści w polskim prawie karnym (s. 256-278), które ukazało się w 2017 r. w publikacji zbiorowej *Z problematyki wiktymologii. Księga dedykowana Profesor Ewie Bieńkowskiej*, L. Mazowiecka, W. Klaus, A. Tarwacka (red.), stanowiące analizę przyczyn coraz częstszych umorzeń postępowań w sprawach w przedmiocie przestępstw popełnianych z nienawiści;*
- *Protection of the rights of crime victims in the activity of the Human Rights Defender (s. 203-210), które ukazało się w monografii pokonferencyjnej *Improving Protection of Victims' Rights: Access to Legal Aid*, P. Wiliński, P. Karlik (red.), stanowiące kompendium problemów dotyczących ochrony praw ofiar przestępstw, jakie wyłaniają się w sprawach komunikowanych i prowadzonych przez Rzecznika Praw Obywatelskich;*

- *Ochrona praw ofiar przestępstw na gruncie przepisów Unii Europejskiej w świetle dyrektywy 2012/29/UE* (s. 61-71), opublikowane w 2013 r. w Krakowskich Studiach Międzynarodowych, w którym dokonałam analizy prawa wtórnego Unii Europejskiej odnoszącego się do praw ofiar przestępstw, ze szczególnym uwzględnieniem dyrektywy z dnia 25 października 2012 r. ustanawiającej normy minimalne w zakresie praw, wsparcia i ochrony ofiar przestępstw, a także wskazałam na obszary prawa polskiego, które winny być zrewidowane przez ustawodawcę w procesie implementacji ww. dyrektywy;
  - *Kompensata państwowa dla ofiar przestępstw – krytyczna analiza polskiej ustawy kompensacyjnej* (s. 147-159), które ukazało się w 2014 r. w Ruchu Prawniczym, Ekonomicznym i Socjologicznym, stanowiące wykaz wad polskiej ustawy kompensacyjnej, a także wskazujące na propozycje jej zmian, by prawa ofiar przestępstw były urzeczywistnione w praktyce;
  - *Kurator procesowy dla małoletniego pokrzywdzonego w procesie karnym na ile orzecznictwa Trybunału Konstytucyjnego* (s. 61-78), opublikowane w 2015 r. w Prokuraturze i Prawie, w którym przedstawiłam problematykę związaną z ustanawianiem kuratora dla małoletniego pokrzywdzonego w sprawach karnych, w których oskarżonym jest jedno z rodziców małoletniego i wskazałam propozycje zmian prawa, które doprowadziłyby do zgodności rozwiązań w tym przedmiocie ze standardami konstytucyjnymi.
- II. **W polu moich zainteresowań naukowo-badawczych znajdują się również zagadnienia dotyczące zgodności z Konstytucją przepisów prawa karnego *sensu largo*.**

Na cykl publikacji w tej materii składają się opracowania, u których podstaw legło założenie badawcze sprowadzające się do uzyskania obrazu poziomu legislacji w tym obszarze prawa, a poprzez to zdiagnozowanie najczęściej powtarzających się błędów natury konstytucyjnej. Rozważania w tej części mają zatem charakter systemowy.

W tym zakresie za szczególnie cenne uznaję następujące publikacje:

- 1) z zakresu prawa procesowego:

- Monografia stanowiąca osiągnięcie naukowe *Zaskarżalność rozstrzygnięć incydentalnych uregulowanych w Kodeksie postępowania karnego w świetle standardów konstytucyjnych. Rozważania systemowe*, Warszawa 2018 r. (s. 484);
  - Opracowanie *Standardy postępowań incydentalnych w sprawach karnych* (s. 78-86), które ukazało się w 2015 r. w monografii pokonferencyjnej *Wybrane aspekty nowelizacji prawa karnego. Zagadnienia penalizacji prania pieniędzy w świetle projektowanej nowelizacji. Kognicja sądów w sprawach wpadkowych w postępowaniu karnym*, której byłam współredaktorką wraz z K. Szwarc, nawiązuje po części tematycznie do monografii, wskazywanej przeze mnie, jako podstawowe osiągnięcie naukowe i stanowiło jeden z etapów badań, nad zasadniczym jej tematem;
  - *Glosa do wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 19 maja 2015 r., sygn. SK 1/14* (s. 173-182), która ukazała się w 2016 r. w Prokuraturze i Prawie, dotycząca problematyki zgodności z Konstytucją art. 55 § 1 Kodeksu postępowania karnego;
  - *Glosa do wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 27 października 2015 r., sygn. K 5/14* (s. 80-87), która ukazała się w 2016 r. w Europejskim Przeglądzie Prawa i Stosunków Międzynarodowych, dotycząca problematyki zgodności z Konstytucją art. 464 § 1 i 2 Kodeksu postępowania karnego;
  - *Glosa do wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 5 października 2010 r., sygn. SK 26/08* (s. 101-108), która ukazała się w 2011 r. w Europejskim Przeglądzie Prawa i Stosunków Międzynarodowych, dotycząca problematyki zgodności z Konstytucją podstaw odmowy wydania podejrzanego w trybie europejskiego nakazu aresztowania;
  - *Glosa do wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 15 lipca 2014 r., sygn. K 23/13* (s. 127-132), która ukazała się w 2015 r. w Przeglądzie Sejmowym, dotycząca problematyki zgodności z Konstytucją art. 101 § 1 Kodeksu postępowania w sprawach o wykroczenia;
  - *Glosa do wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 11 października 2016 r., sygn. K 24/15* (s. 79-86), która ukazała się w 2017 r. w Palestrze, dotycząca problematyki zgodności z Konstytucją i prawem międzynarodowym przepisów Prawa o ruchu drogowym w zakresie stosowania sankcji w postaci zatrzymywania prawa jazdy.
- 2) z zakresu prawa karnego materialnego:

- *Proporcjonalność przyjętej przez ustawodawcę kary aresztu za popełnienie wykroczenia* (s. 169-180), która ukazała się w 2016 r. w monografii pokonferencyjnej *Węzłowe problemy prawa wykroczeń – czy potrzebna jest reforma?*, której jestem współredaktorką wraz z V. Vachev'em. W publikacji tej dokonałam szczegółowej analizy przyjętych przez ustawodawcę w Kodeksie wykroczeń rozwiązań w zakresie kary aresztu i wskazałam na wadliwości poszczególnych rozwiązań oraz wyprowadziłam postulaty *de lege ferenda*, które mogłyby stanowić rozwiązanie zdiagnozowanych wad systemowych;
- *Wybrane aspekty zgodności z Konstytucją przepisów karnych ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych* (s. 265-281), która ukazała się w 2018 r. w publikacji zbiorowej *Wyzwania współczesnego prawa. Księga pamiątkowa dedykowana SSN Tadeuszowi Szymankowi*, B. Bajor, P. Saganek (red.). Dokonałam w niej analizy przepisów karnych ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych i wskazałam na wady legislacyjne, jakie w moim przekonaniu dotyczą poszczególne przepisy w zakresie ich zgodności z Konstytucją;
- W artykułach: *Problematyka braku przesłanki znikomej społecznej szkodliwości czynu jako wyłączającej odpowiedzialność za wykroczenie* (s. 25-35, współautorstwo z M. Warchołem), który ukazał się w 2015 r. w *Przeglądzie Sądowym i Problematyka zgodności z zasadą ne bis in idem rozwiązania przyjętego w art. 10 § 1 Kodeksu wykroczeń* (s. 69-76), który ukazał się w 2015 r. w *Palestrze*, podnoszone były postulaty *de lege ferenda* zmiany przepisów odpowiednio art. 1 i art. 10 Kodeksu wykroczeń, które czyniłyby zadość standardom konstytucyjnym;
- W artykule *Karalność czynu polegającego na działaniu na szkodę spółki handlowej – uwagi w świetle uchylecia unormowania z art. 585 Kodeksu spółek handlowych* (s. 41-48), który ukazał się w 2011 r. w *Europejskim Przeglądzie Prawa i Stosunków Międzynarodowych*, wskazywałam na zagrożenia, jakie mogą powodować nieprzemysłane zmiany prawa, mimo, że pierwotne intencje ustawodawcy, sprowadzające się do chęci usunięcia z porządku prawnego niedookreślonych przepisów, same w sobie zasługują na aprobatę;
- W artykule *Wybrane aspekty problematyki ograniczenia zakresu podmiotowego ustawy z dnia 23 lutego 1991 r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób*

- represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego Państwa Polskiego* (s. 66-79), który ukazał się w 2016 r. w Europejskim Przeglądzie Prawa i Stosunków Międzynarodowych, wskazywałam na mankamenty tzw. ustawy lutowej i proponowałam rozwiązania, które mogłyby doprowadzić w tym zakresie do urzeczywistnienia standardów konstytucyjnych w praktyce;
- W publikacji *Kilka uwag na temat zawieszenia biegu terminu środka karnego w postaci pozbawienia praw publicznych* (s. 61-76), która ukazała się w 2012 r. w Przeglądzie Więziennictwa Polskiego, wskazywałam z kolei na zagrożenia naruszenia standardów konstytucyjnych i międzynarodowych, jakie może wywoływać instytucja zawieszenia biegu terminu środka karnego w postaci pozbawienia praw publicznych;
  - *Glosa do postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 17.12.2010 r., sygn. akt V KK 383/10* (s. 911-916), która ukazała się w 2011 r. w Orzecnictwie Sądów Polskich, dotycząca problematyki dookreśloności przesłanek dekodowanych z art. 115 § 2 Kodeksu karnego i praktyki stosowania przez sądy środka zabezpieczającego w postaci umieszczenia podejrzanego w zamkniętym zakładzie psychiatrycznym;
  - *Glosa do uchwały Sądu Najwyższego z dnia 27 marca 2014 r., sygn. I KZP 30/13* (s. 1458-1477), która ukazała się w 2014 r. w Orzecnictwie Sądów Polskich, dotycząca problematyki stosowania przez sądy przepisu, którego domniemanie konstytucyjności zostało obalone na mocy wyroku Trybunału Konstytucyjnego, w okresie, w którym Trybunał odroczył utratę mocy obowiązującej przepisu;
  - *Glosa do wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 25 lutego 2014 r., sygn. SK 65/12* (s. 183-191), która ukazała się w 2015 r. w Przeglądzie Sejmowym, dotycząca problematyki zgodności z Konstytucją art. 256 § 1 Kodeksu karnego.
- 3) w obszar ten wpisują się również artykuły, w ramach których dokonywałam analizy sposobu wyważenia przez ustawodawcę konstytucyjnie chronionych dwóch dóbr, tj. z jednej strony konieczności zapewnienia bezpieczeństwa publicznego, w zderzeniu z obowiązkiem zapewnienia ochrony praw i wolności człowieka. Do artykułów tych zaliczyć należy:
- *Rozważania na temat funkcjonowania monitoringu wizyjnego w Polsce w kontekście ochrony konstytucyjnych praw obywatelskich* (s. 738-756; współautorstwo z E. Dawidziuk), który ukazał się w 2015 r. w monografii *Przestępczość w XXI wieku*.

Zapobieganie i zwalczanie. Problemy technologiczno-informatyczne, E.W. Pływaczewski (red. naukowy), W. Filipkowski (red. naukowy), Z. Rau (red. naukowy). W artykule tym wskazano na potrzebę uchwalenia kompleksowej ustawy regulującej problematykę stosowania i wykorzystywania monitoringu wizyjnego, w tym w aresztach śledczych i zakładach karnych oraz wskazano obszary, które szczególnie, z perspektywy ochrony praw obywatelskich winne być w niej uregulowane;

- *Ile ograniczeń, a ile wolności w społeczeństwie obywatelskim w kontekście zapewnienia bezpieczeństwa państwa i obywateli* (s. 53-70), który ukazał się w 2012 r. w monografii pokonferencyjnej *Ochrona informacji niejawnych, biznesowych i danych osobowych, Materiały VIII Kongresu*, M. Gajos (red.). Artykuł ten porusza kwestię przepisów konstytuujących uprawnienia poszczególnych służb państwowych do wkraczania w konstytucyjnie chronione prawa i wolności obywatelskie, w tym do dokonywania przez te służby tzw. czynności operacyjno- rozpoznawczych;
- *Wykorzystanie DNA w poszukiwaniach osób zaginionych w świetle nowelizacji ustawy o Policji* (s. 66-78, współautorstwo z K. Szwarec), który ukazał się w 2015 r. w *Ius Novum*. W artykule tym dokonano analizy obowiązującego stanu prawnego i zmian prawa w zakresie badań DNA, jako najskuteczniejszego narzędzia identyfikacji zwłok i szczątków ludzkich o nieustalonej tożsamości;
- *Tension between Human Rights Protection and the Necessity to Ensure Public Security in the Context of Polish Anti-terrorism Law* (s. 153-180, współautorstwo z K. Szczuckim), który ukazał się w 2016 r. w *Studia Iuridica*. Artykuł ten porusza problematykę ustawy z dnia 10 czerwca 2016 r. o działaniach antyterrorystycznych i wskazuje na zagrożenia jakie ustawa ta może powodować dla praw człowieka i podstawowych wolności.

III. Na osobne potraktowanie zasługują publikacje z zakresu prawa międzynarodowego (w tym europejskiego).

Do tych publikacji zaliczyć wypada następujące pozycje:

- *Analiza prawna przepisów karnych Anti-Counterfeiting Trade Agreement (ACTA)* (s. 24-35), która ukazała się w 2012 r. w *Europejskim Przeglądzie Prawa i Stosunków Międzynarodowych*.

- *Umowa ACTA – sukcesem polskiej prezydencji?* (s. 103-114), wydana w 2012 r. w Krakowskich Studiach Międzynarodowych;
- *The principle of non-discrimination as one of the fundamental basis of the European integration*, opublikowana w 2014 r. w Krakowskich Studiach Międzynarodowych.

Ponadto w tym aspekcie wskazać należy na podręcznik akademicki:

- *Prawo materialne Unii Europejskiej. Wybrane Zagadnienia*, wydany w 2013 r., którego jestem redaktorką oraz autorką wprowadzenia oraz rozdziału I poświęconego swobodzie przepływu pracowników wewnątrz Unii Europejskiej (s. 15-56).

B) Udział w konferencjach naukowych

Na przestrzeni lat, po uzyskaniu stopnia doktora, uczestniczyłam w wielu konferencjach naukowych, ponadto współorganizowałam dwie konferencje oraz dwa seminaria eksperckie. Wygłoszone przeze mnie referaty niejednokrotnie były podstawą opracowań publikowanych w monografiach pokonferencyjnych lub też artykułów naukowych. Poniżej ograniczę się do wskazania jedynie tych konferencji czy seminariów, podczas których wygłosiłam referaty lub brałam czynny udział w dyskusji:

Konferencje międzynarodowe:

- 1) Konferencja seminaryjna w ramach Współpracy Ombudsmanów Partnerstwa Wschodniego, Biuro Rzecznika Praw Obywatelskich, 25-27 września 2012 r. – prelegent; referat pt. *Relacje z Sądem Najwyższym i Trybunałem Konstytucyjnym na przykładzie spraw karnych.*
- 2) Konferencja pt. „Improving protection of victims’ rights: access to legal aid” kończąca projekt współfinansowany przez Komisję Europejską i stanowiąca jej ostatni etap, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, 9 czerwca 2014 r. – prelegent, referat pt. *Selected issues related to protection of the rights of crime victims in the activity of the Human Rights Defender.*

Konferencje krajowe:

- 3) Konferencja „Co mogą służby”, Krajowa Izba Gospodarcza w Warszawie, 14 września 2011 r. (głos w dyskusji).
- 4) Konferencja „ACTA – wolność i prawa w Internecie”, Krakowska Akademia im. A. F. Modrzewskiego Wydział Stosunków Międzynarodowych, Międzywydziałowe Centrum Praw Człowieka, Kraków 24 lutego 2012 r. - prelegent; referat pt. *Przepisy karne w Umowie ACTA*.
- 5) Konferencja „Status sędziego w Polsce”, Akademia de Virion, Uniwersytet Warmińsko – Mazurski w Olsztynie, 17 maja 2012 r. – prelegent na temat przewodni konferencji.
- 6) VIII Kongres Ochrony Informacji Niejawnych, Biznesowych i Danych Osobowych, Zakopane 23-25 maja 2012 r. – prelegent; referat pt. *Ile ograniczeń, a ile wolności w społeczeństwie obywatelskim w kontekście zapewnienia bezpieczeństwa państwa i obywateli*.
- 7) Panel ekspertów „Prawidłowość uzyskiwania i przetwarzania przez uprawnione podmioty danych z bilingów, informacji o lokalizacji oraz innych danych, o których mowa w art. 180 c ustawy z dnia 16 lipca 2004 r. Prawo telekomunikacyjne”, Najwyższa Izba Kontroli, 15 czerwca 2012 r. – prelegent; referat na temat przewodni panelu.
- 8) Konferencja „Pomoc prawna z urzędu a prawo do sądu”, Naczelna Rada Adwokacka, Warszawa 15-16 września 2012 r. – prelegent; referat pt. *Pomoc prawna z urzędu w sprawach karnych – refleksje w świetle doświadczeń Rzecznika Praw Obywatelskich*.
- 9) Konferencja „Mediacja - inna forma sprawiedliwości”, Prokuratura Generalna, 17 października 2012 r. – prelegent; referat *Mediacja karna jako instytucja ważna dla pokrzywdzonego*.
- 10) Konferencja „Prawo do obrony jako fundament rzetelnego procesu karnego”, Helsińska Fundacja Praw Człowieka, Warszawa 31 października 2013 r. (głos w dyskusji).
- 11) Konferencja „Zapobieganie przemocy wobec kobiet”, Biuro Rzecznika Praw Obywatelskich, 20 listopada 2013 r. (głos w dyskusji).
- 12) Konferencja „Antysemityzm. Diagnoza zjawiska w Polsce na tle sytuacji w Unii Europejskiej”, Biuro Rzecznika Praw Obywatelskich, 5 grudnia 2013 r. (głos w dyskusji).

- 13) Seminarium eksperckie „Konstytucyjne prawo do obrony w postępowaniu penalnym – refleksje w świetle obowiązującego porządku prawnego, a także zmian, które mają wejść w życie z dniem 1 lipca 2015 r.”, Biuro Rzecznika Praw Obywatelskich, 27 stycznia 2014 r. – współorganizatorka seminarium; prelegent; referat pt. *Działania Rzecznika Praw Obywatelskich na rzecz prawa do obrony*.
- 14) Seminarium „Reprezentacja dziecka ofiary przestępstwa w postępowaniu karnym – kurator procesowy”, Kancelaria Premiera Rady Ministrów, Fundacja „Dzieci Niczyje”, Warszawa 31 marca 2014 r. (głos w dyskusji).
- 15) IV Konferencja „Poszukiwanie osób zaginionych w Polsce i w Europie – 2014” organizowana przez Fundację Itaka-Centrum Poszukiwań Ludzi Zaginionych, Ministerstwo Spraw Wewnętrznych oraz Komendę Główną Policji, 20-21 listopada 2014 r. – prelegent, referat *Proces analizy materiału genetycznego a prawa jednostki*.
- 16) Konferencja „Wybrane aspekty nowelizacji prawa karnego: – zagadnienia penalizacji prania pieniędzy w świetle projektowanej nowelizacji – kognicja sądów w sprawach wpadkowych w postępowaniu karnym” poświęcona pamięci dr Janusza Kochanowskiego, 11 marca 2015 r.; Biuro Rzecznika Praw Obywatelskich – współorganizatorka konferencji; referat wprowadzający do II panelu.
- 17) Konferencja „Odpowiedzialność państwa za niesłuszne skazanie, pozbawienie wolności oraz oskarżenie”, która odbyła się 11 grudnia 2015 r. na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Jagiellońskiego. Jej organizatorami byli: Katedra Prawa Karnego WPiA UJ, Stowarzyszenie im. Prof. Zbigniewa Hołdy oraz Biuro Rzecznika Praw Obywatelskich – prelegent, referat *Odpowiedzialność państwa za niesłuszne oskarżenie – uwagi de lege ferenda*.
- 18) Konferencja „Węzłowe problemy prawa wykroczeń – czy potrzebna jest reforma?”, która odbyła się 11 kwietnia 2016 r. w Biurze Rzecznika Praw Obywatelskich – współorganizatorka konferencji i moderatorka III panelu zatytułowanego *Nadmierna represyjność prawa wykroczeń*.
- 19) Dyskusja ekspercka pt. „Problematyka sankcji administracyjnych”, która odbyła się w dniu 11 maja 2016 r. w Biurze Rzecznika Praw Obywatelskich – referat pt. *Podwójna karalność w prawie administracyjnym i karnym za ten sam czyn*.

C) Udział w zespołach konkursowych i eksperckich

Po uzyskaniu stopnia doktora byłam członkiem:

- 1) Komisji Konkursowej etapu pisemnego Konstytucyjnego Turnieju Sądowego organizowanego przez Stowarzyszenie im. Prof. Zbigniewa Hołdy, Edycja 2016.
- 2) Zespołu Ekspertów do spraw alimentów, powołanego przez Rzecznika Praw Obywatelskich VII kadencji (powołanie z dnia 12 lutego 2016 r.)
- 3) Kapituły Konkursu do oceny prac zakwalifikowanych do konkursu ogłoszonego przez Rzecznika Praw Obywatelskich na najlepszą pracę doktorską z dziedziny nauk prawnych poświęconą wykluczeniu społecznemu w 2015 r. (decyzja Rzecznika Praw Obywatelskich Nr 2/2015 z dnia 3 lipca 2015 r.)
- 4) Komisji Konkursowej etapu pisemnego Konstytucyjnego Turnieju Sądowego organizowanego przez Stowarzyszenie im. Prof. Zbigniewa Hołdy, Edycja 2014.
- 5) Komisji Konkursowej Konkursu „Prawo. Ludzie. Przypadki.” Edycja 2011 organizowanego przez Rzecznika Praw Obywatelskich.
- 6) Komisji Konkursowej Olimpiady Społeczno-Prawnej EWSPA, edycja VII – lata 2010/2011 (Temat: Unia Europejska wobec wyzwań związanych ze zmianami klimatycznymi).
- 7) Komisji Konkursowej Olimpiady Społeczno-Prawnej EWSPA, edycja VIII – lata 2011/2012 (Temat: Wspólna Polityka Rolna).
- 8) Komisji Konkursowej Olimpiady Społeczno-Prawnej EWSPA, edycja IX – lata 2012/2013 (Temat: Wspólna polityka zagraniczna i bezpieczeństwa).
- 9) Zespołu Eksperckiego przy Prezydencie RP: Forum Debaty Publicznej „Sprawne i służebne państwo” w latach 2011-2012. Efektem prac Zespołu Eksperckiego było opublikowanie w 2013 r. „Zielonej Księgi – System stanowienia prawa w Polsce” K. Bramorski (red.), P. Janik (red.), M. Laskowska (red.), T. Stawecki (red.), K. Urbańska (red.), T. Zalański (red.).
- 10) Stowarzyszenia im. Prof. Zbigniewa Hołdy (od czerwca 2016 r. do chwili obecnej).

D) Wykonanie ekspertyz lub innych opracowań

Jestem autorką lub współautorką ponad dwudziestu opinii prawnych przedłożonych Rzecznikowi Praw Obywatelskich, których przedmiotem były kwestie dotyczące zgodności przepisów prawa karnego *sensu largo* z Konstytucją, w tym zasadności zgłoszenia Rzecznika Praw Obywatelskich do postępowań zawisłych przed Trybunałem Konstytucyjnym, czy opinie dotyczące projektowanych aktów prawnych w dziedzinie prawa karnego.

E) Recenzowanie projektów międzynarodowych i krajowych:

Jestem recenzentką Raportu *Ochrona małoletnich przed wykorzystywaniem seksualnym i handlem ludźmi. Raport z wdrożenia do polskiego porządku prawnego dyrektywy w sprawie zwalczania niegodziwego traktowania w celach seksualnych i wykorzystywania seksualnego dzieci oraz pornografii dziecięcej i dyrektywy w sprawie zapobiegania handlowi ludźmi i zwalczania tego procederu oraz ochrony ofiar* (Autor: Olga Trocha), który powstał w Fundacji Dzieci Niczyje w ramach programu finansowanego z grantu Fundacji im. Stefana Batorego „Monitoring wdrażania unijnych dyrektyw dotyczących ochrony praw dzieci – ofiar przestępstw” (Recenzja z dnia 10 lipca 2014 r.).

F) Nagrody i wyróżnienia

Po uzyskaniu stopnia doktora otrzymałam:

- 1) Medal Brązowy za długoletnią służbę przyznany przez Prezydenta RP za wzorowe, wyjątkowo sumienne wykonywanie obowiązków wynikających z pracy zawodowej w służbie państwa (postanowienie z dnia 16 października 2014 r. Nr 468-2014-56).
- 2) Nagrodę Rzecznika Praw Obywatelskich z dnia 18 czerwca 2012 r. w uznaniu wkładu pracy w zespole projektowym portalu „CodziennikPrawny.pl”.
- 3) Nagrodę Rzecznika Praw Obywatelskich z dnia 29 grudnia 2011 r. w uznaniu wkładu pracy w przygotowanie kazusów oraz udział w organizacji konkursu dla studentów „Prawo. Ludzie. Przypadki”.
- 4) Nagrodę Rzecznika Praw Obywatelskich z dnia 7 stycznia 2010 r. w uznaniu profesjonalizmu i wszechstronnej znajomości dziedziny prawa karnego i międzynarodowego.

G) Informacje o działalności popularyzującej naukę:

- 1) Opracowałam rozdział w monografii: *CodziennikPrawny.PL. Wszystko, co każdy o prawie wiedzieć powinien*, M. Zubik (red.), wyd. C.H. BECK Warszawa 2009, która stanowi przystępny komentarz do przepisów prawa – a w części przygotowanej przeze mnie (s. 407-431 i s. 440-454) – wybranych przepisów prawa karnego materialnego i procesowego.
- 2) Byłam członkiem komitetu redakcyjnego (2009 r.) oraz członkiem Zespołu Projektowego (2012 r.) internetowego poradnika prawnego „Codziennikprawny.pl”. W oparciu o ten portal Ministerstwo Sprawiedliwości oraz Krajowa Rada Radców Prawnych przeprowadziły pilotażowy program nauczania prawa w łódzkich szkołach średnich (rok szkolny 2010/2012).
- 3) Jestem autorką recenzji czterotomowego dzieła pod redakcją naukową Jerzego Jaskierni (Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2015 r.) stanowiącego dorobek VI Międzynarodowej Konferencji Naukowej pt. „Modele ochrony praw człowieka: europejski i amerykański. Aksjologia – instytucje – efektywność” (publ. Europejski Przegląd Prawa i Stosunków Międzynarodowych, Nr 2/3 z 2015 r., s. 91-98).
- 4) Recenzowałam również jeden z artykułów, który ukazał się w 2009 r. w *Krakowskich Studiach Międzynarodowych*.
- 5) Monografia mojego autorstwa „Konstytucyjne prawo do obrony w działalności Rzecznika Praw Obywatelskich”, została zarekomendowana w 2013 r. przez Prezesa Naczelnej Rady Adwokackiej, jako materiał szkoleniowy, kierownikom szkolenia aplikantów adwokackich we wszystkich Izbach Adwokackich (pismo Prezesa NRA z dnia 17 października 2013 r.).

H) Informacje o osiągnięciach dydaktycznych i sprawowanej opiece naukowej nad studentami

Po uzyskaniu stopnia doktora nieprzerwanie wykonuję pracę nauczyciela akademickiego, prowadząc wykłady, ćwiczenia oraz seminaria.

Jestem promotorem 44 prac magisterskich i 4 prac licencjackich, a także recenzentem 35 prac magisterskich oraz 7 prac licencjackich. Na tę liczbę składają się prace z zakresu:

przestępczości międzynarodowej (11); systemu ochrony praw człowieka (18); bezpieczeństwa międzynarodowego (19) oraz szeroko pojętych praw obywateli UE (42). Brałam udział, jako członek komisji, w licznych obronach prac magisterskich i licencjackich.

Doświadczenie dydaktyczne:

- 1) Europejska Wyższa Szkoła Prawa i Administracji w Warszawie – prowadzenie wykładów z zakresu prawa międzynarodowego, prawa instytucjonalnego UE i prawa materialnego UE oraz prowadzenie grup seminaryjnych (od 11.2009 r. – do obecnie).
- 2) Uniwersytet Warszawski – prowadzenie konwersatorium: *System ochrony praw człowieka w Unii Europejskiej* (luty 2009 r. – wrzesień 2009 r.).
- 3) Krakowska Akademia im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego – prowadzenie wykładu monograficznego: *Polska przed Europejskim Trybunałem Praw Człowieka* (luty 2009 r. – wrzesień 2009 r.)
- 4) Wyższa Szkoła Inżynieryjno-Ekonomiczna w Rzeszowie – prowadzenie zajęć z zakresu prawa cywilnego na kierunku Administracja Publiczna (październik 2005 r. –czerwiec 2007 r.).

Jak już była o tym mowa, jestem redaktorem i autorką wprowadzenia oraz rozdziału I (*Swoboda przepływu pracowników*) wydanego w 2013 r. podręcznika akademickiego *Prawo materialne Unii Europejskiej. Wybrane Zagadnienia*.

Olona Głotkowska - Chajcuk

